

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Octava. A quo levia moveantur sursum, & gravia deorsum?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

nes; & Physico, quo res movet se ad aliquam formam Physicam; de prioribus duobus non in tantum controvvertitur, unde tota difficultas est de tertio motu, pro quo Nota, dupliciter intelligi posse, agens se movere, vel quatenus est agens univocum, vel quatenus est agens æquivocum, exemplum primi, si calidum formaliter seipsum calefaceret, exemplum secundi, quando calidum virtualiter, reddit se calidum formaliter. Quo præmisso ad quaestionem

II. *dem potest seipsum movere.*
DICO: Idem potest seipsum movere quatenus est agens æquivocum. Ita D. 1. d. 3. q. 7. & c. quam præter suos sequuntur Averſa, Hurtadus, Arriaga, contra Thomistas.

Probatur primò: Quidquid habet principium, producendi aliquam formam, potest eam producere in quocunque subjecto capaci talis formæ, ergo poterit etiam illam producere in seipso, cum præexistat tali formæ, sitque ejus capax, nec in hoc ulla est repugnancia, quia defecto amotis impedimentis grave tendit, & movet se deorsum, aqua semel calefacta reducit se ad pristinum frigus, qui motus aliis causis adscribi non possunt, ut patet ex sæpe dictis, & etiam adhuc dicendis magis patebit; ergo.

Probatur secundò: Potest se aliquid movere, tanquam causâ totalis motu intentionali, ergo etiam Physico: probatur consequentia, tum ab omnimoda paritate, cum unum non sit difficilius, quam alterum, ergo, tum, quia quod idem non possit seipsum movere motu Physico, tanquam causâ principalis, non oritur ex ratione moventis & mobilis ut sic, sed ex ratione moventis talis, quia si oriretur hoc ex ratione communi moventis & mobilis, idem nequiret seipsum movere motu intentionali: probatur etiam principale ant. Quia voluntas potest se movere ad volitionem, tanquam causâ totalis, cum ab objecto non verè, sed tantum metaphoricè moveatur. Sed

III. *Opponitur & solvitur Arist.*
Opponitur Authoritas Aristotelis 8. Phys. t. 40. ubi probat, quod omne, quod movetur, non à seipso movetur, quia alioquin sequeretur, quod totum moveret & moveretur, alteraret & alteraretur, & c. quæ omnia absurda sunt, ergo. R. 1. cum Doctore, Philosophum non agere de movente æquivoco, sed de univoco, nostra tamen conclusio est de agente æquivoco. R. 2. Dictum Philosophi adhuc dupliciter intelligi posse: *Nihil à se ipso moveri*, vel ut non possit aliquid movere se de novo ad aliquid, ad quod non poterat se antè absque dependentia alicujus extrinseci: Vel sic, Nihil posse se ipsum movere, quin moveatur ab aliquo prius, quantum ad recipiendam virtutem motivam ab illo alio, quorum utrumque verum est sed non contra conclusionem.

Instatur: Si Aristoteles voluisset agere de talibus motibus, gratis supra t. 19. dixisset: Omne, quod se movet, debere distingui in partem per se moventem, & per se motam, ergo non in his sensibus, sed absolute dixit, nihil movere posse seipsum. R. negando sequelam, quia in isto loco Aristoteles agit tantummodo

de motu organico animalium, non verò de motu in communi.

Arguitur Ex ratione: Idem nequit esse in potentia, & in actu simul, respectu ejusdem, sed si idem posset seipsum movere, esset in actu & in potentia simul, ergo, probatur mihi, quia quod movetur, est in potentia, ut patet ex definitione, quod verò movet, est in actu, quia nihil agit, nisi quod est in actu, ergo si idem moveret se, esset in potentia, & in actu simul. R. dist. ma. sub eadem ratione, concedo ma. sub diversa ratione, diversoque respectu, nego ma. & distingo etiam minorem, esset in actu virtuali, & potentia formali, concedo min. esset in potentia formali, & actu formali, nego minorem & consequentiam. Itaque verum est, quod idem non possit movere, & moveri actione univocâ ad formam ejusdem rationis cum agente, ut: calidum nequit se movere ad calorem, idem tamen potest movere, & moveri actione æquivocâ, quando motus terminatur ad formam diversæ rationis, & hoc non modo hic evenit, verum etiam in pluribus aliis casibus, nam etiam dicitur communiter, quod relative opposita non possint esse in eodem subjecto, verum est tamen, quod secundum diversam rationem esse possint.

Instatur: Ideo dixit Aristoteles, idem non moveri à seipso, ut tandem deveniatur ad primum motorem immobilem, scilicet Deum; Nam omne, quod movetur, ab alio movetur, quæro de illo alio, an sit mobile vel immobile, si immobile habetur intentum, quod datur motor immobilis, si mobilis, ergo ab alio est mobilis, & sic consequenter, donec veniatur ad primum motorem immobilem, sed hic diffusus Aristotelis non valeret, si idem posset seipsum movere, ergo. R. 1. negando mi. Quia licet Angelus, verbi gratiâ, moveatur à seipso in actu secundo, tamen non habet actum primum, seu potentiam ad se movendum à seipso, sed à Deo, à quo habet talem potentiam se movendi. R. 2. Male supponi in majori, quod ex isto principio possit demonstrari Motor primus immobilis, tum, quia rationes supra adductæ contrariè convincunt, tum, quia Aristoteles ipse dicit, animalia seipsa movere & non ab alio.

QUÆSTIO VIII.

A quo levia moveantur sursum, & gravia deorsum?

Non quæro, quodnam sit principium passivum motus gravium deorsum & levium sursum, quia sic certum est, esse ipsam naturam cujuscunque substantiæ gravis & levis, sed est difficultas de principio activo, quod duplex esse potest, quod & quo, Principium quod est illud, quod immediate & per se dicitur causare motum: Quo verò illud est, quod est ratio formalis, quâ mediante principium quod causat motum. In qua materia multiplex omnino est opinio: Nam aliqui asserunt medium causare illum motum, alii cælum, alii generantem, quod posterius communiter tenent

Thomistæ post Divum Thomam I. p. q. 18. a. 1. quos etiam nonnulli Recentiores sequuntur. Econtrâ post Doctorem Subtilem Scotistæ omnes negant generantem movere gravia, vel levia. Eos sequuntur Nominales, Recentiores aliqui, ut Arriaga, Hurtadus, Vasquez, Murcia, &c. quos sequendo interim contra priores sententias

DICO I. *Gravia non moventur deorsum, nec levia sursum à medio, vel à cælo, aut astris, nec etiam à generante. Ita Doctor 2. d. 2. q. 10. Et*

Probatur prima pars. Si medium esset causa motus effectiva gravium deorsum & levium sursum, sequeretur, eundem aërem esse causam duorum contrariorum, sed hoc inconvenientissimum est asserere, ergo. probatur sequela, quia in quantum cederet gravi, causaret motum deorsum, & in quantum cederet levi causaret motum sursum, sed sursum, & deorsum sunt motus contrarii. ergo. Confirmatur, nihil potest seipsum movere actione univocâ, sed si aër causaret motum deorsum, moveret seipsum univocè, ergo. probatur minor, quia causaret cedendo, ergo prius deberet seipsum movere ad celsionem, quia quo aliquid causat, debet prius esse ab ipso causato.

III. Probatur 2. pars. Motus gravium deorsum est naturalis, ergo non fit ab impulsu astrorum, vel ab ipso cælo, probatur consequentia, quia quod fit per impulsu alicujus, fit violentè, ergo, ant. patet ex sequentibus, Confirmatur etiam: Quod fit, & movetur ab impulsu, rejicitur ab ipso impellente & movente, sed levia non remouentur à cælis & ab astris, imò ad illa potius avvicinant, & approximant per ascensum, ergo levia non moventur ab astris, vel ab impulsu astrorum & cælorum.

IV. Probatur tertia pars primò: Potest grave moveri deorsum & leve sursum, etiam generante destructo, ergo isti motus non proveniunt à generante: ant. patet. probatur consequentia ex Aristotele 2. Posteriorum I. I. ubi ait: Effectus in actu dum causatur, requirit causam in actu. Sed generans non est, ergo.

Dices: Generantem non esse in tali casu secundum se, esse tamen secundum suam virtutem, quatenus produxit grave cum omnibus passionibus connaturaliter sibi debitis. Verum hæc responsio facit quæstionem realem, nominalem, si enim ideò generans dicitur movere gravia, quia produxit ea, nullus inficiabitur, sed hoc est plus, quam improprie loqui, si enim hoc sufficit, ut dicatur generans movere gravia deorsum, tanquam principium activum, sequetur, quod meus parens, qui tamen litteras non noverat, producat hanc Scripturam, & me in aquam projecisse, dum semel fluvium navigans incurius in eum incidi, quod longe absuisset à paterna pietate & effectu, imò plura alia similia absurda sequerentur, ut, quod non modò parens meus, sed etiam avus & atavus hæc facerent, quæ risum faciunt mihi.

Probatur eadem pars tertia secundo: Omne grave motum deorsum velo-

cius in fine, quam in initio, ut tenetur communiter, secundum tritum illud: *Motus in fine velocior*, sed si generans moveret grave deorsum, motus in fine non esset velocior, ergo generans non movet grave deorsum. probatur mi. quia generans agit uniformiter in tantum, in quantum potest, ita quòd etiam in principio debeat esse intensior & vehementior, ergo ille motus in fine velocior non potest esse à generante. probatur ant. quia quòd mobile est magis approximatum, sed in principio est maxime approximatum; ergo tunc etiam motus erit maxime velox.

Dices: In motu violento motum in principio esse velociorem, quam in fine, eò, quod impulsus semper deficiat à mobili, quo magis à movente recedit, in motu verò naturali deorsum mobile approximando centro disponi, ut eò melius ab agente impulsu recipiat. Ita Respondent Complutenses, sed insufficienter, si enim agens, & generans intra motum ejusq; durationem moreretur, sicut fieri potest, quæro, à quo tunc proveniret illa major velocitas, non ab gente, quòd supponitur non esse, & esse per virtutem gratis dici, supra ostendi, adeoq; stat argumentum. Deinde datur, quòd generans sit vivens & presens, tunc sic non potest generans causare majorem velocitatem, nisi imprimendo mobili aliquam virtutem, sed tunc non potest ei aliquam imprimere, ergo, tum, quia deberet agere indistans, tum, quia posset ubi deorsum esse extra spheram activitatis agentis. Sed principaliter incontrâ

Arguitur: Quocumque generat ali-
quod grave vel leve, tribuit eis proprium esse & omne, quod spectat ad connaturalem eorum dispositionem, sed ad naturalem dispositionem gravium spectat, ut sint deorsum & levium, ut sint sursum, ergo generans eis tribuit ubi deorsum, & ubi sursum, & consequenter à generante movebuntur: Respondeo Distinguendo ma. tribuit eis &c. quod spectat ad naturalem eorum dispositionem in actu primo, concedo ma. in actu secundo, nego ma. & concessa mi. distinguo similiter consequens, & nego consequentiam. Itaque nec esse non est, ut generans tribuat reigenitæ omnia in actu secundo, alioquin deberet habere omnes actus secundos in instanti generationis, quos unquam habere poterit.

Instatur: Projiciens lapidem violentè, tribuit ei, quidquid spectat ad motum in actu secundo, ergo etiam generans. probatur consequ. quia eodem modo se habent generans, & vis ab eo impressa, sicut projiciens, & vis ab eo impressa, sed &c. ergo. R. negando consequentiam cum paritate majoris, quia projiciens per se intendit imprimere talem vim, cum alius effectus primario intentus non sit assignabilis, generans verò non intendit per se, sed per accidens, in quantum intendit producere effectum, cui tantum accidit gravitas.

Urgetur: Quod est in actu primo tantum tale, non potest se reducere ad actum secundum, nisi aliunde determinetur, ergo si non acqui-

VII.

VIII.

Argumentum in contrarium.

non acquirit mobile grave, nisi in actu primo, motum non poterit se in actu secundo movere, sed debet ab alio moveri: probatur consequentia, quia quod est in actu primo tale, est indeterminatum & indifferens, ergo. R. negando ant. & patet ratio ex dictis, deinde ad probationem consequentiae dico, mobile in actu primo posse, vel seipsum determinare, positus certis conditionibus, & requisitis, vel determinabitur ab aliis causis, quae vel concomitantur, vel subsequuntur, aut antecedunt.

IX.
Principia
quibus sunt
gravitas &
levitas. Quae
grave & le-
ve.

Dico 2. Principia Quibus motum gravium, & levium immediata & proxima sunt gravitas & levitas, Quae verò grave & leve. Ita Doctor supra. & 9. Met. t. 17. Et

Probatur 1. p. Si aliquid grave esset impeditum à motu, removeret impedimentum per propriam gravitatem, ut patet, si supponeretur grave alicui asseri, qui propter gravitatem gravis frangeretur, sed non frangeretur, nisi quia grave tendit ad centrum, & principium, quo grave tendit ad centrum, est gravitas, ergo. Confirmatur: Quia illud est ratio formalis alicujus, quo posito ponitur effectus, & quo ablato non ponitur, sed posita gravitate, & ablato quocunque alio ponitur motus deorsum, ergo gravitas est principium quo immediatum motus deorsum. Idem dicitur de levitate. Unde

Probatur 2. p. Quia forma est ratio formalis agendi, cui inexistit, si est accidentalis, vel illius, quod constituit, si est substantialis, sed gravitas est forma gravi inexistens, ergo erit ratio ut quo egendi ipsius gravis, & consequenter grave erit ipsum principium Quod.

X.
Argumentum
in con-
trarium.

Arguitur: Illud debet constitui principium motus deorsum, quod est natura, sed gravitas non est natura, ergo gravitas non erit principium quo motus: major probatur quia natura est principium motus & quietis, minor etiam patet ex dictis, quod primo non inest, sicut inesse debet natura. Sed R. dist. ma. debet constitui principium passivum, concedo, activum, nego; Quia, ut supra dixi, non est controversia de principio passivo, quia sic est ipsum mobile ut quod, & forma mobilis ut quo, sed de principio activo motus, quare respectu hujus motus forma non est principium immediatum & proximum, bene tamen respectu aliorum.

Instatur: Dantur multi motus, etiam locales in gravibus & levibus, qui non possunt provenire, nisi à formis substantialibus, ergo formae substantiales non tantum erunt principium passivum aliorum motuum, sed etiam activum motus localis; probatur ant. multis experientis, tum, quia si infundatur aqua super tabulam siccam valde, aut super folia oleorum, omnes guttae aquae conglobantur in figuram sphaerae, unde etiam, qui scrupulos plumbeos pro Bombardis conficiunt, ea via rotunditatem quaerunt, sed iste motus non potest provenire à gravitate, ergo à forma substantiali, tum, quia si pars ligni viridioris apponatur declive deorsum ad ignem, aqueus humor

ascendit sursum &c. ergo. R. negando ant. ad probationem ab experientis dico, quod illi motus causantur à contrariis, quatenus propter approximationem singulae proprias vires quod ad unum & in seipsis constringunt, ut eo fortius resistere valeant, sicut etiam fieri solet in antipicistasi, unde si accidentia essent sine subiecto, adhuc isti motus causarentur, ut patet in speciebus consecratis, quare hi motus sunt violenti, quia sunt contra inclinationem. R. 2. Omnes tales motus provenire à virtute aliqua omnibus rebus indita, quae virtus, ut conservet subiectum in suo esse, movere illud juxta exigentiam contrariorum, eo modo, quo Conimbricenses concedunt in omnibus rebus dari virtutem quandam ad impediendum vacuum.

QUAESTIO IX.

A quo moveantur projecta violentè?

Per projecta violentè intelligo ea, quae non moventur localitè virtute sua propria connaturali, sed ex eo, quod causa aliqua extrinseca non solum tollat impedimentum motus, sed etiam cum quodam impetu ea aliquid impellat, quare quaestio est, à quo nam moveantur projecta, postquam jam semel projecta sunt, & separantur à causa projiciente, nam dubium non est, quin causa principalis secunda, unde principium motus projectorum oritur, sit ipsamet causa impellens. Prima sententia dicit, quod motus ille proveniat, quantum ad primam partem, à projiciente, illam verò producere aliam, & istam tertiam, tertiam quartam, & sic usque in finem. Secunda dicit: quod proveniat à gravitate, & levitate projectorum modificatis à projiciente, ita aliqui Recentiores. Tertia assignat medium pro causa hujus motus, ita Camerarius citans pro se Aristotelem, Scotum, Divum Thomam &c. Quarta denique dicit: hunc motum causari à virtute quadam motiva, mobili à projiciente impressa, quam virtutem impulsivam vocant, ita verò omnes Recentiores apud Maffrium, Pontium, &c. cum quibus etiam resolvendo

Dico 1. Motus projectorum non provenit à motu, aut gravitate vel levitate, aut solo medio. Ita quarta sententia,

Probatur quoad singulas partes, & imprimis prior. Motus localis est ens successivum, cujus partes simul non existunt, ergo dum existit pars posterior, non existit prior & consequenter pars posterior non causatur à priori.

Probatur 2. p. Ab eadem forma non possunt provenire effectus oppositi & contrarii, sed si gravitas & levitas essent causa projectorum, provenirent ab ipsis effectus contrarii, ut patet, dum lapis moveretur sursum, & pluma projiceretur deorsum, ergo. Confirmatur: Quia modificatio non destruit naturam gravitatis, ergo non erit causa, ut grave sursum tendat, sed solum, quod non tam velocitè petat deorsum, sicut peteret, si non esset modificatio. Deinde nequit assignari, quid nam sit ista modifica-